

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita S. Liborii Episcopi, Calvlo Laborantivm Patroni

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1648

§. VII. Christianus Brunsvvicensis alijque sacrilegi puniti: recuperatae S.
Liborii reliquiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9573

§.VII. *Christianus Brunsvvicensis aliq̄
sacrilegi puniti: recuperata
S. LIBORII reliquia.*

41. **V**Indicem superba crudelitas dexteram
Numinis prouocabat, quæ Duci paucis post
mensibus manum brachiumq̄, abstulit, mox & vi-
tam, ingenti aliquoties suorum clade, vt resipisceret,
admonito. Nam cum maiorem quàm antè exerci-
tum conflasset, non magis auro emptum, quàm spe
prædæ ac rapinarum illectum, in quo etiam No-
bilitas Anglicana ad 300. capitum numerum reper-
ta est; Ferdinandus Bauarus Elector Colo-
nienſis, idemque Paderbornenſis & Monaste-
riensis Episcopus, vt prædonem è suis ditionibus
maturè excuteret, Anholtium è Palatinatu cum
expedito milite euocauit, cui & copias suas aliquas
iunxit. Eò quoque ab Isabellâ Clarâ Eugeniâ
Catholici Regis amitâ, Belgicarum prouinciarum
Gubernatrice, missus cum delecto exercitu Henri-
cus Bergius. Sed hunc vt domum reuocaret Mau-
ritius, ne is vel Halberſtadium fortassis opprime-
ret, vel precipites eius conatus moraretur, Henri-
cum Fredericum fratrem suum iussu cum ali-
quot equitum ac peditum millibus, Diliâ amne Lo-
uanium inter ac Mechliniam traiecto, prædas per
Brabantiam agere, ipsiq̄, adè Bruxellæ terrorem
ostentare. Et processit vtrumque consilium: nam cum
plures pagos Nassouius incendisset, suos agresti præ-
dâ onustos, quarto die Bredam reduxit, quòd & co-
pias aliunde è præſidiis Spinola, qui Bruxellæ tunc

erat, & ipsum è Westphaliâ Bergium reuocâ-
 rat. Illius tamen metu Gisekenæ obsidionem iam
 è Westphaliâ discedit: deseruerat Halberstadius: ac tunc Visurgi ad
 Hoxariam oppidum transmissio, minacibus ad Her-
 bipolensem Episcopum exaratis litteris, in Eichsfel-
 diam Moguntino subditam mouit, eamque dirum
 in modum populatus, in Fuldensis quoque Abbatis
 irrupit ditionem, è quâ ingentem pecunie summam
 exegit: inde ad Mœnum, clade, quam suprâ indi-
 cauimus, nobilitandum, peruenit.

Reliquias
 S. Liborij
 secum au-
 fert:

vincitur à
 Cordubâ &
 Tullio:

42. S. Liborij reliquias (quod mirum) secum
 perpetuò hætenus circumuexit: an ut de ijs veluti
 triumpharet homo sacrilegus, an Westphaliæ infe-
 riorisque Saxonia odia veritus, si vsquam abiiecisset,
 quod ipsorum maiores ante octingentos annos vnâ
 cum Christianâ religione susceperant à Gallis pi-
 gnus, an ut cupiam Catholico Principi, quod fecit,
 eas, gratiam sibi illius conciliaturus, donaret; an
 etiam, ut potius reor, quia aliquâ adhuc tangeretur
 religione, dubitatum à multis memini. Hochitto op-
 pido, ad dexteram Mœni amnis ripam sito, potitus
 cum esset, solitâ crudelitate in ciuium cade bacchari
 militem passus est, ac circumiacentes Moguntinae di-
 tionis pagos & oppida pleraque flammis absumere.
 At dum Mœno pontem imponit, superueniunt Til-
 lius & Gonsaluus Corduba, iunctis Boicis &
 Hispanicis copiis, quibus non multò antè Durlachij
 Marchionis exercitum profligarant. Ausus, vel po-
 tius coactus, improuisò cum ijs concurrere Halber-
 stadius; victus, & castris oppidoque exutus, vix cum
 paucis millibus, quæ de tanto exercitu superfuerant,
 ceteris

ceteris vel hostili ferro, vel flumine haustis, ad Mansfeldium euasit, qui ei ad Darmstadium obuiam venit. Eò quoque S. Liborij reliquias, cum aliquâ argenteâ supellectile, secum traxit. Substitère Hochsti Paderbornenses captiui, qui, vt supra diximus, immeritis vinculis exempti sunt, Moguntiamque dimissi à Corduba ac Tillio.

43. Mansfeldius dein & Halberstadius, cum Mansfeldio Lotharingiam
 cum defendi Palatinatum suis copijs posse desperarent, in Alsatiam profecti sunt, vias incendijs & malefactis notantes. Ex Alsatia per Lotharingiam, neque tam celeriter quam cauerat Dux, neque innoxie, deduxere Sedanum copias; territis Gallis, & raptim contrahentibus quas poterant copias, ne, Rege alibi aduersus hereticos bellum gerente, impressionem in eius prouincias facerent, quod suadere Dux Bullonius, Sedani Princeps, Caluimianus, credebatur, Verum ab Arauficano Principe inuitati, in Belgium descendere; vt eorum ope Berga ad Sommam, quam Spinola obsidebat, liberaretur. Han-
 noniam celerrime pertransuere, ne concurrere ad arma prouinciales possent, eorumque iter morari: eadem causa, aut certe Isabellæ Eugeniæ Gubernatricis reuerentiâ, nusquam incendia miscuere, ac nihil propè vsquam maleficij intulere: ne diripere quidem pietas tabulas, quæ Mariæ montij in palatio regio erant. Quæ humanitas Mansfeldij potius quam Halberstadij fuisse tum ferebatur.

44. Tandem xxviii. Augusti ad Fleruuium pagum, non procul Gemblaco oppido (quod veteribus Geminiacum erat) confedere. Nec longè ab ijs

ad Fleru-
uium vi-
cium

iterum pra-
lio vinci-
tur à Cor-
dubâ,

Corduba, & ipse maximis itineribus, vbi constitit eos Belgium petere, per Luxemburgiam insecutus. Postero die, qui sacer erat Decollationi S. Ioannis Baptistæ ambo exercitus prima luce prælium inière, quod ad plures horas infestis vtrimque animis protractum. Regium Equitatum, ac legionem Hispanicam, quam, improbante Balthasare Santandero Cordubæ Legato, nimium Chiliarcha suus Franciscus Iuara promouerat, perculit nonnihil hostilis equitatus ipso Iuara interfecto. Ad extremum, aliquot millibus suorum desideratis, fugam capessunt seruatis tamen vtcumque ordinibus. Misus, qui prælio non interfuerat, Gaucherius equitum leuis armaturæ Tribunus, qui recedentibus instaret. Credebatur Henricus Bergius, si obuiam è Gelriâ venisset, potuisse illius exercitus reliquias conficere. Corduba, non incruentâ partâ victoriâ, aliquot dierum indulsit militi suo quietem, inde eum ad castra Spinolæ adduxit. Miror Ioanrem Petrum Lotichium Rerum Germanic. lib. 12. cap. 4. §. 4. scribere, Brunswicensem victoriâ potitum, magnam porrò, sub fugâ Hispanorum, stragem edidisse, impedimentis, tormentisq̃ue bellicis, magnâque pecuniarum vi, spolijsq̃ue insuper Palatinatus in potestatem redactis, Bredamq̃ue delatis. Tota serè eius ac Mansfeldij victoria fuit effugere. Plurimi eorum milites ab rusticis deinde, dum ignari viarum, præcipuè per ditionem Leodiensem, diffugiunt, trucidati. Qui saucij, quiq̃ aegri in Regiorum manus venerunt, plerique curati in nosocomijs, vbi conualuère, gratis dimissi.

45. Halberstadius, qui S. Liborij corpus in Lo-
 tharingiâ illustri viro, vt pòst dicetur, donârat, in iectâ,
 hoc prælio vltorem expertus est Deum. Etenim ei ma-
 nus, quam in numismate aduersus Sanctos exerue-
 rat, glande plumbeâ traiecta, via labore ac iactatio-
 ne malè curata, gangranam contraxit, vt brachium
 quoque recidi oportuerit. Neque verò vt Hollandico
 exercitui hic adiunctus est miles, absque morâ atque idcir-
 Bergæ obsidionem dissoluit Spinola, vt idem cò reciso
 asserit scriptor: sed quarto demum die Octobris, cum ^{brachio;}
 euocatus cum suis copijs Bergius, vt Ducum non-
 nemo prædixerat, tardius aduentaret; relictâ vrbe,
 Mauritio obuiam progressus, aciem in latissimè pa-
 tentibus campis explicuit. At satis Mauritio cum
 esset urbem seruasse, prælium declinauit.

46. Anno insequenti rursus numerosissimum ^{rursus con-}
 exercitum confluxit in inferioris Saxonie prouincijs flato exerci-
 Halberstadius. Idcirco in eas quoque oras Tillius ^{11,}
 mouit: quem ille opperiri minimè ausus, in VVest-
 phaliam, ac Rhenum versus, celeriter discessit. Pari
 celeritate secutus fugientem Tillius, sæpius extre-
 mum agmen carpsit. Instruxit ille non semel aciem:
 quod cum & Tillius fecisset, illicò elabebatur. Ve-
 rùm coactus tandem, assiduè à tergo vrgenti, Tillio
 præbere pugne copiam, die VI. Augusti MDCXXIII.
 maximè memorabili clade, ad Stadlonam West-
 phaliæ vicum, profligatus est. Tillius vix centum
 quinquaginta suorum amisit, fassus ne ad Pragam
 quidem an. MDCXX. VIII. Nouembris, tantam iterum vni-
 fuisse hostium cadem, ipseq; suis, cum iam Dux ^{citur à Tib-}
 cum aliquot expeditionum equitum turmis elapsus ^{lio;}

esset, ferro vt parcerent, edixit. Peditum, qui ad 20. millia censebantur, pars maxima interempta: ceteri capti, ad quinque millia; sed mox plerique dimissi, exuti armis & nisi ad portas Monasterienses à ciuibus, ac Religiosis presertim, cibo potuq; recreati essent, ipsos quoq; fames aliaq; miseria confecissent. Equitatus plusquam dimidia pars euasit. Cæsareis cessere signa plurima equitum & peditumq;, tormenta omnia, ac commeatus vis ingens. Tanta illius victoria letitia in Belgio fuit, vt in multis vrbibus sit festiuis ignibus ad plures dies triumphatum.

47. Halberstadius cum Embricam ad Araucanicum venisset, post dies aliquot collegium, quod in eâ vrbe à Cluia Ducibus fundatum habet Societas I E S V, inuisit, cum multo nobilium comitatu, ac nostros humaniter consalutauit: cumq; de nupero prelio sermo incidisset, ingenuè fassus est, clades eas sibi euenisse ob S. Liborij contemptum, ablatasq; Paderbornâ eius reliquias: Si bonum illum senem, inquebat, suo loco quiescere siuissimus, feliciter pugnassimus. Non ideò tamen pristinam omnem ferociam exuit, quin identidem bellum renouaret. Donec tandem anno MDCXXVI. die xvi. Iunij febre extinctus est. cum quatrduo ante vermem è corpore eiecisset quatuor cubitos longum, latum digitos duos. Dissecto à medicis cadauere, cor exile & contractum repertum, fel magnum, cetera illaesa.

moritur:

48. Hic Halberstadij exitus fuit. Neque ceteri eius impietatis hortatores atque administri caelestem vindictam euasere. Nam, vt omittam militum eius

sepulchris

agnoscit Dei
vindicam
ob S. Liborij
iniuriam:

sepiùs iteratam internecionem, coactis qui superfuê- ^{puniuntur}
 re, ab eorum, quos ad necem depoposcerant, misericor- ^{eius milites,}
 diâ tolerandæ vitæ præsidium emendicare; prodition-
 nis suæ odijq; in Catholicos luculentam mercedem
 tulerunt Paderbornenses heretici, ab ijs ipsis, quos in Paderbor-
 urbem suam admiserant, suorum errorum socijs, spo- ^{nenses,}
 liati & exhausti, & Catholico dein exercitui, nudi
 obiecti ad ultionem. Saltzuffelenses verò restitutâ ^{Saltzuffe-}
 re Catholicâ, 300. daleros, quos ipsorum coniuven- ^{lenses,}
 tiâ, violato hospitij iure, Halberstadiani à Patribus
 Societatis extorserant, referre ad collegium Pader-
 bornense coacti sunt; sibi gratulantes, quòd eorum-
 dem Patrum intercessione, nihil grauius, vti com-
 meriti erant, in eos esset constitutum.

49. Godscalcus autem ille, qui eos contra ius ^{Godscalca}
 gentium in captiuitatem traxerat, & eorum obuē- ^{centurio,}
 tura de celo vindictæ minas risu facerijq; contem-
 pserat, multiplicibus infortunijs à Deo multatus, &
 incurabili percussus languore, ex militiâ reportari
 domum debuit, vt Saltzuffelensibus ciuibus suis
 egregium Diuine vindictæ spectaculum daret. Inde
 ille à Rectore Paderbornensi, iam in collegium suum
 restituto, incendijs, quæ patiebatur, restinguendis
 cereuisiam petiit, misit, sperans se illâ subleuari
 posse. Misit ei Rector, iniurias hoc beneficio mu-
 nerans, vasculum octodecim circiter amphorarum.

Quod ad S. Liborium propriè pertinet; qui pri- ^{impus}
 mus in basilicam Cathedralem, captâ Paderbor- ^{eques,}
 nâ, equo ingressus erat miles, is sub exitum anni
 MDCXXIV. Neuhusij ad Paderæ Lupiæque
 confluentes, captus, atque ob id aliq; crimina, sup-
 plicio

*sed ante
mortem
conuersus:*

plicio affectus est. Visit captiuum Sacerdos è Socie-
tate, & ferocem ac barbarum hominem induxit, vt
fidem Catholicã amplecteretur, ac magno sensu pie-
tatis mortem lubens pro scelerum suorum expiatione
oppeteret, altè in animum demisso æternorũ suppli-
ciorũ metu, ex tormentorũ inter fidiculas toleratorũ
memoriã, nostro identidem illa efficaciter inculcante.

*S. Liborij
Reliquia
quesita,*

*inuenta ac
relata ab
Erlewinio;*

*(qui histo-
riam scri-
psit,*

*& S. Liborij
gloriam de-
fendit)*

50. At Paderbonnenses Canonici de sancti Pa-
troni sui corpore, vbi terrarum illud abiectum re-
lictũve ab Halberstadio esset, inquirebant,
vnà cum Serenissimo Antistite suo, ac plurimos in
varias plagas nuntios, reliquias peruestigatum, di-
miserant. Primus vbi ea attinerentur, Electori indi-
cauit vir nobilis, Ioannes Carolus Erlewinus,
Ordingæ oppidi, castriq; Linnenensis in diocesi Co-
loniensi Prætor; quem ad eas ab Ottone Philippo
Ringrauius eiusq; coniuge repetendas Elector alle-
gauit. Idem postea summâ fide & breuitate, quo pa-
cto eas Ringrauius acceperit, ac honorificè habue-
rit, ipseq; ab eo obtinuerit, ad Electorem Germanicè
scripsit. Quem eius commentarium, vel epistolam,
Latine vertit, ac nobiscum communicauit Ioannes
Grothusius noster.

51. Idem porro Erlewinus S. Liborij Vitam
ac gloriam in aliquot digestam capita, opposuit in-
fami ac sacrilego scripto, quod hæretici eodem tem-
pore in S. Liborij opprobrium, ediderant, typis Hol-
landicis ac sculpturâ elaboratum. Digesta erat Er-
lewinij Liboriana gloria in capita omnino de-
cem: prioribus quinque vita omnis ac sepultura
S. Liborij continebatur: sexto ac septimo Eleuatio
&

& Translatio: octavo Paderbornæ expilatio, ablata reliquiæ, Halberstadij insolens moneta, clades: nono in arce Neouillariensi impensus honos reliquijs à Ringrauij familiâ & accolis, quorum multis collata diuinitus beneficia sanitatis, aliâque: decimo eadem per Erlewinium recuperatæ, Ecclesiæ suæ restitutæ, intra pretiosam conditæ ex auro atque argento thecam, quam pretio octo millium aureorum, fieri curâ- pretiosa the-
rat Wilhelmus à Westphalen, illustri genere vir ca. incluse.
ac dignitate, Archisatrapa diocesis Paderbornensis, ac legionis vnus in Catholico Principum exercitu Tribunus.

53. Ist hæc porrò cœpta anno MDCXXII. cùm è Palatinatu abiisset in Belgium cum Mansfeldio Halberstadius, atque hic brachio, vt retulimus, esset truncatus: peracta demum anno MDCXXIII. post Reductionis
Procerum Imperij conuentum Ratisponæ habi- anniuersa-
tum, in quo Maximilianus Dux Bauariæ Elector ria memo-
à Cesare renuntiatus, abdicato Palatino. Et quidem, ria 28. Oct.
vt infrà ex ipsius Erlewinij epistolâ patebit, die xv. Iunii in fines Vbiorum reportatæ reliquiæ sunt. Verùm Ecclesiæ Paderbornensi non nisi quatuor post mensibus restitutæ. Consignata rei memoria in recenti Kalendario ad diem xxviii. Octobris, his verbis: Reductio reliquiarum S. Liborij.